

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 406

Globalizacja – gra z dodatnim czy ujemnym wynikiem?

Redaktorzy naukowci
Małgorzata Domiter
Bogusława Drelich-Skulska
Wawrzyniec Michalczyk



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)



© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-543-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Międzynarodowe przepływy towarów, usług i kapitałów w dobie procesów globalizacji

Dominika Brzęczek-Nester: Polski eksport w latach 1999-2014 – kluczowe tendencje w ujęciach ilościowym, branżowym i geograficznym	15
Agnieszka Hajdukiewicz: Transatlantyckie Partnerstwo Handlowo-Inwestycyjne jako szansa rozwoju eksportu polskich towarów	28
Dorota Agata Jarema: Stosunki handlowe pomiędzy Unią Europejską i Chińską Republiką Ludową po 2001 roku	43
Artur Klimek: Small and medium sized enterprises in international trade: the case of Central and Eastern European countries.....	54
Jan Rymarczyk: Eksport jako forma internacjonalizacji KGHM Polska Miedź S.A.	70
Joanna Skrzypczyńska: Chiny w WTO	86
Marta Wincewicz-Bosy: Wpływ wybranych czynników społecznych na międzynarodowy łańcuch dostaw zwierząt przeznaczenia rzeźnego	93
Wojciech Zysk: Międzynarodowe obroty usługowe w latach 2004-2013	103
Magdalena Myszkowska: Miejsce krajów najsłabiej rozwiniętych w międzynarodowym handlu usługami.....	115
Michał Brzozowski, Paweł Śliwiński, Grzegorz Tchorek: Integracja podejścia makroekonomicznego i portfelowego w analizie czynników determinujących przepływy kapitału międzynarodowego.....	127
Justyna Majchrzak-Lepczyk: Rola branży e-commerce w rozwoju rynku powierzchni magazynowych	140

Część 2. Ugrupowania integracyjne, gospodarki narodowe i inni gracze wobec wyzwania integracyjnego

Eric Ambukita: Francja i Afryka: nowa era współpracy gospodarczej	153
Anna Chrzęściewska: Charakterystyka polityki społecznej Meksyku na tle procesów globalizacji	165
Małgorzata Dziembała: Polityka na rzecz wspierania innowacyjności w krajach BRICS na przykładzie Republiki Południowej Afryki	174

Sławomir Wyciślak: Korporacje transnarodowe w warunkach złożoności	186
Anna Janiszewska: Polityka społeczna w krajach europejskich jako odpowiedź na zachodzące zmiany demograficzne	197
Zdzisław W. Puślecki: Unia Europejska wobec bezpieczeństwa ekonomicznego w warunkach globalizacji	210
Katarzyna Żukrowska: Napięcia w sąsiedztwie UE jako czynnik stymulujący zmiany	221

Część 3. Polska w globalnej gospodarce – wybrane problemy

Jarosław Brach: Polski sektor międzynarodowego drogowego transportu ładunków – historia, sytuacja obecna oraz perspektywy i możliwości rozwoju w przyszłości	243
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka: Zmiany na rynku pracy w Polsce na tle przemian zachodzących w krajach UE	268
Bogdan Buczkowski, Agnieszka Kłysik-Uryszek, Aneta Kuna-Marszałek: Polish OFDI – scale, structure and trends	279
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Główne przesłanki i napotymane bariery we wdrożeniu <i>kaizen</i> w przedsiębiorstwach na rynku polskim	289
Eugeniusz M. Pluciński: Istota bezpieczeństwa ekonomicznego Polski z perspektywy globalizacji regionalnej i światowej. Wybrane aspekty	306

Część 4. Znaczenie komunikacji i marketingu dla kształtowania postaw w globalnej gospodarce

Karolina M. Klupś-Orłowska: Private English tutoring industry in China on the example of the activity of New Oriental Education & Technology Group	323
Aleksandra Kuźmińska-Haberla, Monika Chutnik: Szkolenia międzykulturowe jako sposób na zwiększenie konkurencyjności polskich inwestorów na rynkach zagranicznych	333
Agata Linkiewicz: Ewolucja marketingu szeptanego jako narzędzia komunikacji marketingowej w świetle rozwoju technologii informacyjnych	346
Barbara Szymoniuk: Globalne marnotrawstwo zasobów – wyzwanie dla zrównoważonego marketingu	358

Część 5. Państwo w globalnej gospodarce

Lidia Mesjasz: Koszty restrukturyzacji zadłużenia zagranicznego państwa...	369
Dorota Michalak: Przemiany strukturalne na rynku pracy jako efekt zmian klimatycznych	382
Michał Nowicki: Sanckje jako wolicjonalny środek wywierania presji na państwa naruszające ład międzynarodowy	391

Summaries

Part 1. International flows of foods, services and capitals at the time of the globalization processes

Dominika Brzęczek-Nester: Polish export in 1999-2014 – key trends in quantitative, structural and geographical terms	15
Agnieszka Hajdukiewicz: Transatlantic Trade and Investment Partnership as a development opportunity for the exports of Polish goods	28
Dorota Agata Jarema: Trade relations between the European Union and the Peoples Republic of China after 2001	43
Artur Klimek: Małe i średnie przedsiębiorstwa w handlu międzynarodowym. Przykład krajów Europy Środkowej i Wschodniej	54
Jan Rymarczyk: Export as a form of KGHM Polska Miedź S.A. internationalization	70
Joanna Skrzypczyńska: China in the WTO	86
Marta Wincewicz-Bosy: Influence of some social factors on the international supply chain of animals for slaughter destination	93
Wojciech Zysk: International turnover service in the years 2004-2013	103
Magdalena Myszkowska: The importance of least developed countries in the global services trade	115
Michał Brzozowski, Paweł Śliwiński, Grzegorz Tchorek: Integrated macroeconomic and portfolio approach in the analysis of the international capital flows determinants	127
Justyna Majchrzak-Lepczyk: Role of e-commerce industry in the development of the market for warehouse space	140

Part 2. Integration groups, national economies and other players towards integration challenge

Eric Ambukita: France and Africa: a new era of economic cooperation	153
Anna Chrzęćewska: The characteristics of social policy of Mexico on the basis of processes of globalization	165
Małgorzata Dziembala: The policy promoting innovation in the BRICS countries – the case of the Republic of the South Africa	174
Sławomir Wyciślak: Transnational corporations under complexity	186
Anna Janiszewska: Social policy in the European countries as a response to the demographic changes	197
Zdzisław W. Puślecki: European Union in the face of the European security in the conditions of globalization	210
Katarzyna Żukrowska: Tension in the neighborhood of the European Union as a factor stimulating changes	221

Part 3. Poland in global economy – selected problems

Jarosław Brach: Polish sector of international road freight transport hauliers – history, contemporary situation and the perspective and possibilities of its development in the future	243
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka: Changes on the labor market in Poland compared to the changes taking place in the EU.....	268
Bogdan Buczkowski, Agnieszka Kłysik-Uryszek, Anetta Kuna-Marszałek: Polskie inwestycje bezpośrednie – skala, struktura, tendencje.....	279
Agnieszka Piasecka-Głuszak: Main reasons and faced barriers in implementing kaizen in enterprises on the Polish market	289
Eugeniusz M. Pluciński: The essence of the economic security of Poland from a perspective of regional and worldwide globalisation	306

Part 4. Importance of communication and marketing for shaping attitudes in global economy

Karolina M. Klupś-Orłowska: Rynek prywatnych korepetycji w Chinach na przykładzie działalności New Oriental Education & Technology Group... ..	323
Aleksandra Kuźmińska-Haberla, Monika Chutnik: Intercultural trainings as a way of increasing the competitiveness of Polish investors in foreign markets.....	333
Agata Linkiewicz: Evolution of word-of-mouth marketing as a tool of marketing communication in the light of IT development	346
Barbara Szymoniuk: Global waste of resources – a challenge for sustainable marketing	358

Part 5. State in global economy

Lidia Mesjasz: The costs of sovereign debt restructurings	369
Dorota Michalak: Structural changes in the labor market as a result of climate changes	382
Michał Nowicki: Sanctions as a volitional means of impact on states infringing international order.....	391

Dorota Jankowska, Agnieszka Majka

Uniwersytet Rzeszowski
e-mails: dorjan@ur.edu.pl; amajka@ur.edu.pl

ZMIANY NA RYNKU PRACY W POLSCE NA TLE PRZEMIAN ZACHODZĄCYCH W KRAJACH UE

CHANGES ON THE LABOR MARKET IN POLAND COMPARED TO THE CHANGES TAKING PLACE IN THE EU

DOI: 10.15611/pn.2015.406.20

JEL Classification: E240, J210, L800

Streszczenie: Struktura zatrudnienia w trzech sektorach ekonomicznych państwa jest jednym z podstawowych wyznaczników rozwoju społeczno-gospodarczego krajów. Zgodnie z koncepcją podziału procesu rozwoju gospodarczego zaproponowaną przez Fourastiego najbardziej rozwinięte kraje znajdują się obecnie w fazie dopełnienia okresu przejściowego (charakteryzującej się spadkiem zatrudnienia w sektorze przemysłowym na rzecz sektora usługowego), natomiast osiągnięcie „cywilizacji trzeciej” (wyróżniającej się ok. 80-procentowym udziałem zatrudnionych w usługach) powinno nastąpić w połowie obecnego stulecia [Kwiatkowska i in. 1993]. Liczne badania dowodzą, że tempo przeobrażeń struktury zatrudnienia w Polsce stawia nasz kraj daleko w tyle za krajami „starej” Unii. W niniejszym opracowaniu ocenie poddane zostaną przeobrażenia trójsektorowej struktury zatrudnienia w Polsce i poszczególnych krajach UE, jakie zaszły od 2004 roku, ze szczególnym uwzględnieniem zmian zachodzących w sektorze usług w Polsce.

Słowa kluczowe: struktura zatrudnienia, sektory ekonomiczne gospodarki, usługi.

Summary: The pattern of employment in a country's three economic sectors is one of key determinants of socio-economic development. According to Fourastie's three-sector theory, the most economically advanced countries are currently in the phase of transitional period (characterized by a high level of employment in service sector and the decrease of employment in industrial sector), while maintaining of "third civilization" (where about 80% of population is employed in service sector) should occur in the half of this century [Kwiatkowska et al. 1993]. Numerous studies have shown that the speed of transformation of employment pattern in Poland puts it far behind other countries of "old" EU. The foregoing study will present the assessment of transformations of employment pattern in Poland and particular EU countries, which occurred in 2004, considering especially the changes taking place in the service sector in Poland.

Keywords: employment structure, economic sectors, service sector.

1. Wstęp

Wejście Polski w struktury UE w istotny sposób przyczyniło się do zmian strukturalnych w zatrudnieniu. Owe zmiany były jednym z elementów przystosowań gospodarki Polski do wymogów UE. Struktura zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej stanowi jedno z podstawowych kryteriów oceny rozwoju gospodarczego państwa [Strahl, Panasiewicz 1997]. Na podstawie obserwacji gospodarek wielu krajów można wnioskować, że wraz ze wzrostem i rozwojem gospodarczym maleje znaczenie sektora rolniczego przy jednoczesnym wzroście znaczenia sektora usługowego, a w szczególności usług specjalistycznych związanych z handlem, opieką zdrowotną, turystyką, reklamą, finansami i ubezpieczeniami. W krajach wysoko rozwiniętych również zatrudnienie w przemyśle jest niskie, na skutek wprowadzania do procesu produkcyjnego mechanizacji, automatyzacji i komputeryzacji.

Celem niniejszego artykułu jest analiza i ocena zmian w strukturze zatrudnienia oraz zbadanie dynamiki zatrudnienia w trzech sektorach w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej w latach od 2004 do 2013.

2. Charakterystyka struktury zatrudnienia w Polsce i w krajach Unii Europejskiej

Do podstawowych sektorów ekonomicznych gospodarki państwa zalicza się następujące trzy sektory:

- I) rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo;
- II) przemysł i budownictwo;
- III) usługi, które można podzielić na:
 - *usługi podstawowe* obejmujące: handel, usługi gastronomiczne, fryzjerskie oraz usługi świadczone przez oświatę, wymiar sprawiedliwości, instytucje finansowe i ubezpieczeniowe,
 - *usługi specjalistyczne*, takie jak; przetwarzanie informacji, organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwami, marketing i reklama¹.

W myśl teorii Jeana Fourastiego, sformułowanej w rezultacie analizy obszernego materiału statystycznego, wraz z rozwojem gospodarczym maleje znaczenie sektora I, czego wyrazem jest malejący udział tego sektora w ogólnym zatrudnieniu. Sektor II wykazuje, na określonym etapie rozwoju gospodarczego, wzrost znaczenia w gospodarce (co przejawia się we wzroście tego sektora w ogólnym zatrudnieniu), następnie pewną stabilizację, by w późniejszych etapach rozwoju gospodarczego zmniejszyć swoją pozycję w gospodarce. Natomiast sektor III wykazuje w procesie rozwoju gospodarczego ustawiczną tendencję zwyżkową (wzrasta udział tego sektora w ogólnym zatrudnieniu). W początkowych fazach wzrost znaczenia sektora usługowego.

¹ http://stat.gov.pl/bdl/app/slow_inne.klas_pkd2007.

gowego (wzrost udziału tego sektora) dokonuje się kosztem dalszego spadku znaczenia sektora I, w fazach późniejszych zaś – także kosztem sektora II [Kwiatkowski 1980].

Teoria trzech sektorów ekonomicznych stała się fundamentem wielu kolejnych rozważań i wizji dotyczących rozwoju zarówno samej gospodarki, jak i społeczeństwa.

Na podstawie wcześniej przeprowadzonych badań [Jankowska, Majka 2012; 2013] Polska pozytywnie wpisuje się w trendy przeobrażeń w strukturze zatrudnienia. W minionych latach udział pracujących w sektorze rolniczym podlegał systematycznym spadkom, co z kolei przekładało się na wzrost zatrudnienia w obu pozostałych sektorach gospodarki, przy czym zatrudnienie w sektorze przemysłowym wzrastało szybciej niż w sektorze usługowym. W Polsce sektor usług zatrudnia średnio 55,6% ogółu pracujących, przemysł – 31,1%, a rolnictwo zaledwie 13,3%. Zmiana struktury zatrudnienia, polegająca na spadku jego wielkości w sektorze rolniczym, jest pozytywnym znakiem przemian społeczno-gospodarczych, jakie zachodzą w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej.

W odniesieniu od Unii Europejskiej bardzo duże różnice w strukturze zatrudnienia występują pomiędzy najbardziej rozwiniętymi krajami Unii, tj. krajami dawnej „piętnastki”, gdzie poziom udziału zatrudnienia w usługach zbliża się do 70%, a późniejszymi członkami Wspólnoty. Przyczyną osiągnięcia wysokiego poziomu zatrudnienia w usługach oraz niskiego poziomu zatrudnienia w rolnictwie w krajach UE-15 jest to, że „kraje te osiągnęły o wiele wcześniej niż gospodarka polska przewagę udziału zatrudnienia w usługach w stosunku do wskaźnika zatrudnionych w przemyśle”. Francja i Wielka Brytania taką przewagę uzyskały już na początku lat sześćdziesiątych, a Szwecja – w połowie lat sześćdziesiątych XX wieku. Spadek poziomu zatrudnienia w rolnictwie poniżej udziału zatrudnienia w przemyśle nastąpił w krajach wysoko rozwiniętych na początku wieku XX, utrzymując jednocześnie dalszą tendencję spadkową [Puzio-Waławik 2007].

3. Zróżnicowanie i zmiany struktury zatrudnienia w Polsce i w UE

Empiryczny materiał liczbowy wykorzystany w niniejszym opracowaniu stanowią dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego² dotyczące:

- wielkości zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce,
- wielkości zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki w UE.

Do oceny istotności zmian w strukturze zatrudnienia w latach 2004 i 2013 zastosowano nieparametryczny test chi-kwadrat na jednorodność populacji (nazywany także testem równości frakcji) [Domański, Pruska 2000].

W analizie dynamiki zmian zachodzących w poszczególnych sektorach zatrudnienia wykorzystano liniowe funkcje trendu [Zieliński 1999].

² <http://www.stat.gov.pl>.

Zmiany zachodzące w strukturze zatrudnienia zaprezentowano także za pomocą wykresów, które ułatwiają identyfikację istniejących prawidłowości.

W tabeli 1 zaprezentowano strukturę zatrudnienia w sektorach gospodarki w 28 krajach UE w latach 2004 i 2013.

Tabela 1. Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki w krajach UE w latach 2004 i 2013

Kraj	2004			2013		
	Rolnictwo	Przemysł	Usługi	Rolnictwo	Przemysł	Usługi
Austria	5,0%	27,7%	67,3%	4,7%	25,9%	69,3%
Belgia	2,0%	24,9%	73,1%	1,4%	21,7%	76,9%
Bułgaria	8,7%	29,8%	61,6%	6,7%	30,2%	63,1%
Chorwacja	15,9%	28,9%	55,2%	10,8%	27,6%	61,6%
Cypr	4,7%	24,0%	71,3%	3,0%	17,5%	79,5%
Czechy	4,3%	39,2%	56,5%	3,0%	37,5%	59,4%
Dania	3,1%	23,5%	73,4%	2,5%	19,4%	78,1%
Estonia	5,9%	34,9%	59,2%	4,3%	30,3%	65,4%
Finlandia	4,9%	25,4%	69,7%	4,1%	22,8%	73,1%
Francja	3,8%	24,0%	72,2%	3,1%	20,8%	76,2%
Grecja	12,6%	22,5%	64,9%	13,7%	15,7%	70,6%
Hiszpania	5,5%	30,4%	64,1%	4,3%	19,8%	75,9%
Holandia	3,3%	19,6%	77,1%	1,9%	15,1%	83,0%
Irlandia	6,3%	27,6%	66,1%	5,7%	18,2%	76,1%
Litwa	15,9%	28,2%	55,9%	8,4%	25,2%	66,4%
Luksemburg	1,3%	21,4%	77,3%	1,7%	11,7%	86,6%
Łotwa	13,3%	27,3%	59,4%	8,1%	23,9%	68,0%
Malta	2,0%	29,5%	68,5%	1,1%	21,7%	77,1%
Niemcy	2,3%	30,8%	66,9%	1,4%	27,8%	70,7%
Polska	18,0%	28,8%	53,2%	12,0%	30,5%	57,5%
Portugalia	12,1%	31,1%	56,8%	9,9%	24,2%	65,9%
Rumunia	31,6%	31,2%	37,2%	28,5%	28,6%	42,9%
Słowacja	5,1%	39,0%	55,9%	3,3%	35,8%	60,9%
Słowenia	9,6%	35,9%	54,4%	8,5%	30,9%	60,6%
Szwecja	2,1%	22,6%	75,2%	2,0%	19,1%	78,9%
Węgry	5,3%	32,8%	61,9%	4,9%	29,9%	65,2%
Wlk. Brytania	1,3%	22,2%	76,5%	1,0%	18,7%	80,2%
Włochy	4,4%	30,7%	64,9%	3,6%	27,3%	69,1%

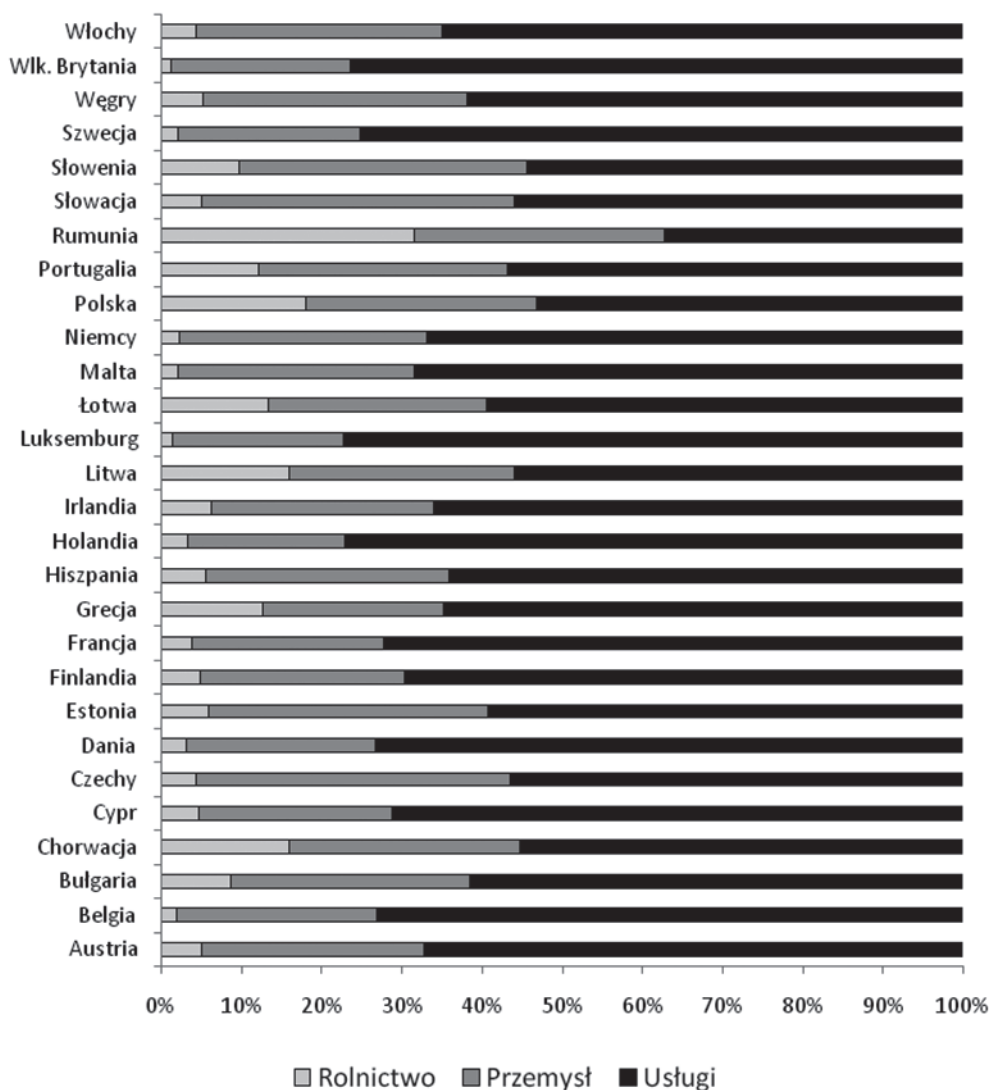
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

We wszystkich krajach największy odsetek ludności pracuje w sektorze usługowym. Krajami, w których zatrudnienie w sektorze usług jest największe (ponad 80%), są Holandia, Luksemburg i Wielka Brytania. Najmniejsze zatrudnienie w sektorze usługowym występuje w Rumunii, Polsce oraz w Czechach, na Słowacji i w Słowenii.

Sektor rolniczy skupia najmniejszy odsetek zatrudnionych. W krajach wysoko rozwiniętych odsetek ten wynosi niecałe 2% (Wielka Brytania, Malta, Niemcy, Belgia, Luksemburg, Holandia). W Polsce sektor rolniczy skupia 12% zatrudnionych. Najwyższe zatrudnienie w tym sektorze występuje w Rumunii – 28,5%.

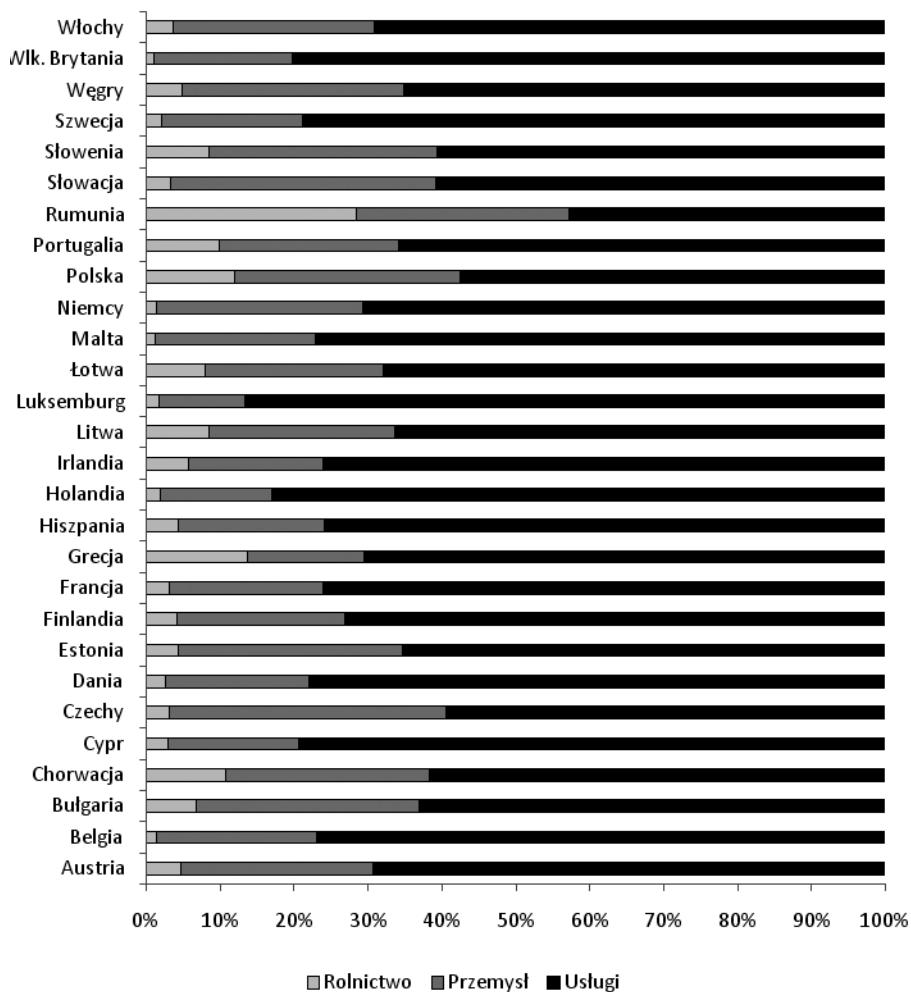
Zatrudnienie w sektorze przemysłowym waha się w przedziale od 17,5% (Cypr) do 37,5% (Czechy).

Zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce i UE w zaprezentowane są na rys. 1 i 2.



Rys. 1. Struktura pracujących według sektorów gospodarki w UE w roku 2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.



Rys. 2. Struktura pracujących według sektorów gospodarki w UE w roku 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotność zmian zachodzących w strukturze zatrudnienia w poszczególnych krajach UE w latach 2004 i 2013 oceniono za pomocą testu chi-kwadrat na jednorodność populacji (tab. 2). Wyniki tego testu potwierdziły istotne statystycznie zmiany w strukturze zatrudnienia w 25 spośród 28 państw stanowiących przedmiot analizy. Jedynie w Austrii, na Malcie i w Estonii struktura zatrudnienia w roku 2013 nie różniła się istotnie od struktury z roku 2004.

Ocena dynamiki zmian w strukturze zatrudnienia w latach 2004-2013 przeprowadzona z wykorzystaniem liniowych funkcji trendu (tab. 3) potwierdziła istotny spadek zatrudnienia w sektorze rolniczym we wszystkich krajach członkowskich

Tabela 2. Ocena istotności zmian w strukturze zatrudnienia w krajach UE pomiędzy rokiem 2013 a 2004

Kraj	Chi- -kwadrat	Prawdopodobieństwo testowe (<i>p</i>)	Kraj	Chi- -kwadrat	Prawdopodobieństwo testowe (<i>p</i>)
Austria	3,781	0,151	Litwa	19,570	0,000
Belgia	18,489	0,000	Luksemburg	8,820	0,012
Bułgaria	8,615	0,013	Łotwa	19,547	0,000
Chorwacja	21,522	0,000	Malta	3,168	0,205
Cypr	6,413	0,040	Niemcy	181,125	0,000
Czechy	15,735	0,000	Polska	210,215	0,000
Dania	16,032	0,000	Portugalia	83,894	0,000
Estonia	5,232	0,073	Rumunia	62,238	0,000
Finlandia	7,330	0,026	Słowacja	16,298	0,000
Francja	106,643	0,000	Słowenia	7,199	0,027
Grecja	58,181	0,000	Szwecja	17,803	0,000
Hiszpania	597,440	0,000	Węgry	9,219	0,010
Holandia	92,749	0,000	Wlk. Brytania	117,72	0,000
Irlandia	49,070	0,000	Włochy	91,474	0,000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

UE, przy czym tempo spadku było wyraźnie zróżnicowane. Zdecydowanie najsilniejszy spadek zatrudnienia w tym sektorze zanotowano na Litwie, gdzie średniorocznie udział zatrudnionych malał o 0,775 pkt proc. Polska uplasowała się pod tym względem na drugiej pozycji – zatrudnienie w sektorze rolniczym spadało średnio z roku na rok o 0,654 pkt proc. Wysokie spadki zanotowano także na Łotwie i w Rumunii. Z kolei najniższe zmiany (poniżej 0,1 pkt proc.) zarejestrowano we Włoszech, Wielkiej Brytanii, Danii, Finlandii i Belgii.

Zmiany zachodzące w zatrudnieniu w sektorze usług w analizowanym przedziale czasowym miały we wszystkich krajach ten sam, dodatni kierunek. Tu również miały one jednak bardzo zróżnicowane natężenie. Najsilniejszy wzrost (o ponad 1 pkt. proc.) odsetka pracujących w usługach wystąpił w Irlandii, Hiszpanii, na Litwie, w Luksemburgu i na Łotwie. Najniższy zaś wyniósł 0,327 pkt proc. i wystąpił w Austrii. W Polsce zatrudnienie w sektorze usług wzrastało w kolejnych latach średnio o 0,504 pkt proc. i było zbliżone do poziomu wzrostu obserwowanego w Chorwacji i Wielkiej Brytanii. O ile zatem wyraźnie zauważalny wydaje się fakt najsilniejszego spadku zatrudnienia w sektorze rolniczym w krajach o najkrótszym „stażu” w strukturach UE i stosunkowo niskim stopniu rozwoju gospodarczego, o tyle trudno powiązać tempo zmian zachodzących w sektorze usługowym z wyżej wymienionymi czynnikami. Przykładowo zbliżone niskie tempo wzrostu w sektorze usług obserwujemy w Austrii, na Węgrzech, w Czechach i w Niemczech.

Na koniec niniejszego opracowania zaprezentowano zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w sektorze usług według sekcji PKD 2007 w Polsce

Tabela 3. Dynamika zmian w strukturze zatrudnienia w krajach UE w latach 2004-2013

Kraj	Rolnictwo			Przemysł			Usługi		
	Wsp. trendu	p	R ²	Wsp. trendu	p	R ²	Wsp. trendu	p	R ²
Austria	-0,001	0,082	0,32	-0,270	0,018	0,53	0,327	0,008	0,60
Belgia	-0,098	0,000	0,88	-0,369	0,000	0,86	0,468	0,000	0,91
Bułgaria	-0,202	0,000	0,86	0,024	0,929	0,01	0,178	0,508	0,06
Chorwacja	-0,315	0,091	0,32	-0,167	0,239	0,17	0,483	0,005	0,64
Cypr	-0,207	0,000	0,88	-0,613	0,000	0,86	0,820	0,000	0,90
Czechy	-0,140	0,000	0,84	-0,248	0,016	0,53	0,388	0,001	0,79
Dania	-0,067	0,002	0,73	-0,587	0,000	0,84	0,654	0,000	0,86
Estonia	-0,137	0,023	0,49	-0,529	0,006	0,63	0,666	0,002	0,73
Finlandia	-0,084	0,000	0,92	-0,395	0,000	0,88	0,479	0,000	0,93
Francja	-0,105	0,006	0,63	-0,331	0,000	0,95	0,435	0,000	0,97
Grecja	0,117	0,134	0,26	-0,798	0,000	0,84	0,682	0,000	0,93
Hiszpania	-0,137	0,005	0,64	-1,335	0,000	0,95	1,472	0,000	0,97
Holandia	-0,142	0,000	0,85	-0,613	0,000	0,94	0,755	0,000	0,95
Irlandia	-0,139	0,032	0,46	-1,346	0,000	0,9	1,485	0,000	0,89
Litwa	-0,775	0,001	0,73	-0,641	0,010	0,58	1,416	0,000	0,90
Luksemburg	0,000	0,949	0,01	-1,342	0,000	0,82	1,344	0,000	0,80
Łotwa	-0,524	0,001	0,75	-0,560	0,024	0,49	1,084	0,000	0,86
Malta	-0,103	0,005	0,64	-0,837	0,000	0,9	0,940	0,000	0,93
Niemcy	-0,115	0,000	0,90	-0,294	0,000	0,92	0,409	0,000	0,95
Polska	-0,654	0,000	0,92	0,150	0,121	0,27	0,504	0,000	0,94
Portugalia	-0,241	0,000	0,90	-0,746	0,000	0,93	0,987	0,000	0,95
Rumunia	-0,350	0,004	0,67	-0,327	0,005	0,66	0,677	0,000	0,97
Słowacja	-0,220	0,000	0,90	-0,323	0,009	0,59	0,543	0,000	0,82
Słowenia	-0,133	0,037	0,44	-0,691	0,000	0,9	0,824	0,008	0,96
Szwecja	-0,007	0,472	0,07	-0,406	0,000	0,96	0,413	0,000	0,96
Węgry	-0,012	0,746	0,02	-0,361	0,000	0,89	0,373	0,000	0,93
Wlk. Brytania	-0,026	0,026	0,48	-0,487	0,000	0,83	0,513	0,000	0,84
Włochy	-0,001	0,001	0,79	-0,391	0,000	0,96	0,476	0,000	0,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

w latach 2005 i 2013 (tab. 4). W roku 2013 w porównaniu z rokiem 2005 struktura zatrudnienia w usługach uległa zmianie. Zatrudnienie (rozumiane jako procentowy udział zatrudnienia) w sposób widoczny wzrosło w następujących sekcjach:

- pozostała działalność usługowa (wzrost o 29,3%),
- działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (wzrost o 26,3%),
- informacja i komunikacja (wzrost o 18,4%),
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (wzrost o 14,9%).

Tabela 4. Zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach według sekcji PKD 2007 w Polsce w latach 2005* i 2013

Wyszczególnienie	Pracujący				Wskaźnik dynamiki o postawie stałej (2005 = 100%)
	2005		2013		
	liczba osób	udział	liczba osób	udział	
Sektor usługowy =100%					
G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 379 829	25,10%	1 529 365	24,70%	98,4%
H. Transport i gospodarka magazynowa	507 465	9,23%	585 212	9,45%	102,4%
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	147 472	2,68%	170 061	2,75%	102,4%
J. Informacja i komunikacja	155 501	2,83%	207 438	3,35%	118,4%
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	244 010	4,44%	279 188	4,51%	101,6%
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	133 572	2,43%	138 428	2,24%	92,0%
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	270 499	4,92%	350 035	5,65%	114,9%
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	262 885	4,78%	365 964	5,91%	123,6%
O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	551 763	10,04%	623 872	10,08%	100,4%
P. Edukacja	1 018 270	18,53%	1 027 494	16,59%	89,6%
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	621 729	11,31%	664 599	10,73%	94,9%
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	113 627	2,07%	119 567	1,93%	93,4%
S. Pozostała działalność usługowa	89 825	1,63%	130 803	2,11%	129,3%

* Do określania dynamiki wykorzystano dane z roku 2005, gdyż w roku 2004 rejestracja zatrudnienia była prowadzona według klasyfikacji PKD 2004.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z kolei największy spadek zatrudnienia w roku 2013 w porównaniu z rokiem 2003 wystąpił w sekcji „Edukacja” (o 10,4%).

Na podstawie powyższego zestawienia widać, że wzrasta znaczenie usług podnoszących konkurencyjność naszego kraju, usług nowoczesnych, mających przyszłościowy charakter. Na szczególną uwagę zasługuje wzrost udziału zatrudnienia w sekcjach związanych z informacją i komunikacją, administrowaniem i działalnością wspierającą, działalnością profesjonalną, naukową i techniczną.

We współczesnej gospodarce szczególnego znaczenia nabiera zarządzanie informacją w procesach decyzyjnych, przetwarzanie danych oraz rozwój usług związanych z technologiami informatycznymi. Dziedziny te są miernikiem postępu cywili-

zacyjnego, gdyż mają niewątpliwy wpływ na kreowanie innowacji, postęp techniczny i technologiczny, a co za tym idzie – na szeroko rozumianą nowoczesność gospodarki. Olbrzymie znaczenie informacji w rozwoju gospodarek sprawiło, że pojawiła się propozycja wyróżnienia czwartego etapu rozwoju ekonomicznego kraju – gospodarki opartej na wiedzy. Kluczową rolę mają w niej odgrywać wysoko wykształceni pracownicy (działalność profesjonalna), dostęp do informacji oraz zautomatyzowanie produkcji przemysłowej.

Wzrost zatrudnienia w sekcji „Administrowanie i działalność usługowa” wynika z rosnącego zapotrzebowania na wysoko kwalifikowaną działalność związaną z administracyjną obsługą biur oraz obsługą i organizacją różnego rodzaju targów, wystaw czy kongresów.

Z kolei zwiększenie udziału zatrudnienia w sekcji „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” świadczy, że wzrosło zapotrzebowanie na specjalistów zajmujących się wzornictwem przemysłowym, projektowaniem graficznym, projektowaniem wnętrza, jak też projektowaniem stron internetowych.

Mimo iż wymagania rynku pracy spowodowały wytworzenie się wtórnego rynku na usługi edukacyjne (szkoły językowe, kursy zawodowe, szkoły biznesu czy wreszcie szkolnictwo wyższe), to udział zatrudnienia w tym sektorze spadł w roku 2013 w porównaniu z rokiem 2005, prawdopodobnie ze względu na niż demograficzny, który jest niepokojącym zjawiskiem dla wielu społeczeństw, w tym społeczeństwa polskiego.

4. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonej statystycznej analizy danych dotyczących struktury zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej stwierdzono, że sektor usługowy jest sektorem o dominującym udziale zatrudnionych we wszystkich państwach członkowskich UE, przy czym udział ten waha się od około 42% w Rumunii do ponad 80% w Holandii, Luksemburgu i Wielkiej Brytanii. Polska znajduje się wśród krajów o relatywnie najniższym udziale zatrudnionych w usługach (57,7%). Sektor rolniczy skupia najmniejszy odsetek zatrudnionych. W krajach wysoko rozwiniętych odsetek ten wynosi niecałe 2%. W Polsce sektor rolniczy skupia 12% zatrudnionych. Najwyższe zatrudnienie w tym sektorze występuje w Rumunii – 28,5%.

Analiza dynamiki zachodzącej w strukturze zatrudnienia w latach 2004-2013 wskazuje, że najsilniejsze spadki zatrudnienia w sektorze rolniczym obserwowane są w krajach o najkrótszym „stażu” w strukturach UE i stosunkowo niskim stopniu rozwoju gospodarczego. Trudno natomiast powiązać tempo zmian zachodzących w sektorze usługowym z wyżej wymienionymi czynnikami.

Zmiany zachodzące w strukturze zatrudnienia w Polsce przebiegają zgodnie z teoriami przemian w rozwoju gospodarczym. W analizowanym okresie udział zatrudnionych w sektorze I malał średniorocznie o 0,65 pkt proc., natomiast wzrastał w sektorze III średnio o 0,50 pkt proc.

Zaobserwowany wzrost udziału zatrudnienia w sekcjach sektora usługowego, związanych z informacją i komunikacją, administrowaniem i działalnością wspierającą, działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, wynika z rosnącego znaczenia kapitału ludzkiego i gospodarki opartej na wiedzy.

Literatura

- Domański Cz., Pruska K., 2000, *Nieklasyczne metody statystyczne*, PWE, Warszawa, s. 192-193.
www.stat.gov.pl.
- Jankowska D., Majka A., 2012, *Transformation of Three-Sector Structure of Employment in Poland in the Years 2004-2009*, [w:] *Statistical Methods in Regional and Social Analyses under Integration and Globalization*, Wyd. Statistical office in Lodz, s. 111-130.
- Jankowska D., Majka A., 2013, *Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu, nr 315, t. 1, s. 327-337.
- Kwiatkowska W., Kwiatkowski E., Stasiak J., Zarychta H., 1993, *Zatrudnienie i bezrobocie – dynamika, struktura i polityka państwa – Biała Księga, Polska – Unia Europejska*, Seria: Gospodarka, z. 32, URM Biuro ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej, Warszawa, s. 8-10.
- Kwiatkowski E., 1980, *Teoria trzech sektorów gospodarki. Prezentacja i próba oceny*, PWN, Warszawa, s. 97.
- Puzio-Waławik B., 2007, *Przeobrażenia trójsektorowej struktury zatrudnienia w Polsce na tle doświadczeń krajów Unii Europejskiej*, [w:] D. Kopycińska (red.), *Wykorzystanie zasobów pracy we współczesnej gospodarce*, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 70-79.
- Strahl D., Panasiewicz Z., 1997, *Długookresowe wzorce transformacji strukturalnej Polski. Międzynarodowe Studia Porównawcze*, IRiSS, Warszawa.
- Zieliński T., 1999, *Jak pokochać statystykę, czyli STATISTICA do poduszki*, Wyd. StatSoft, Kraków, s. 181.